

Devlet ve Kriz

İçeriği Yazan: [Mehmet Burak KA...](#) [1] Zaman: Çar, 15/04/2009 - 06:00

Yazar: Mehmet Burak KAHYAOĞLU

Etkisini her gün daha etkili olarak hissettiğimiz ABD kaynaklı finansal kriz ile birlikte unutulmuş tartışmalara geri döndük. Kapitalizm çöküyor mu? K. Marks haklı mıydı? vb. birçok soru ile gündem meşgul edilmektedir. Yaşananlara dar bir zaman çerçevesinden bakacak olursak yukarıdaki yorumlarda haklılık payı bulunabilecektir, fakat bırakın günümüzün küreselleşmiş dünyasını, sanayi devriminden önce bile dünyada bu tarz finansal krizler yaşanmıştır. Kriz, bu sistemin hayat döngüsünün sadece bir parçasıdır, değişen sadece artık bu gibi finansal krizlerin küreselleşmenin etkisiyle daha geniş coğrafyaları etkisi altına alabilmesidir. Burada bence üzerinde önemle durulması gereken husus, bu kriz “Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” anlayışının bir sonucu mu? Yoksa krizin atlatılması için elini taşın altına sokan “devlet”in bu krizin oluşumunda bir etkisi oldu mu? sorularıdır.

İktisat bilimi temelde “klasik” ve “Keynesyen ekol” olmak üzere iki temel görüşe sahiptir ve içinde bulunulan zamanın gereksinimlerine göre bu iki ekol arasında geçişler yaşanmaktadır. Klasik ekol “Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” anlayışının üzerine inşa edilmiştir. Burada “devlet” kesinlikle piyasanın işleyişine müdahale etmemelidir. Ekonomide oluşacak bir dengesizlik piyasa mekanizması tarafından giderilecektir. Başarısızlar piyasadan silinecek, ayakta kalanlar varlıklarını sürdürmeye devam edecektir. Keynes ise tam tersine, ekonomide talep yetersizliği nedeniyle bunalımlar yaşanabileceğini ve bu bunalımların atlatılması aşamasında devletin toplam talebi uyuracak mekanizmalar ile müdahale etmesi gerektiğini ifade eder. Yani klasik ekolün savunduğu gibi piyasa mekanizması her zaman başarılı olamamaktadır.

Genellikle varlık fiyatlarının artma eğiliminde olduğu ekonominin genişleme aşamalarında

Keynes'in adı unutulmuştur. Bu gibi yükseliş aşamalarında ekonomiye devlet tarafından herhangi bir müdahalede bulunulması (özellikle risk alımı konusunda) akla gelmemektedir. Tam tersine devlet, piyasayı daha da yükseltecek politikalar üretmek konusunda son derece başarılı olmuştur. Bunun yanında işler kötüye gitmeye başladığı zaman (iflasların başlaması) Keynes'in ruhu tekrar tekrar çağırılmıştır.

Krizler açısından bakacak olursak devlet'in piyasaya iki şekilde müdahalesi söz konusu olabilir; krizlerin oluşması aşamasında etkiye sahip olmak ve krizin atlatılması için müdahale etmek. Dünyayı etkisi altına alan Mortgage Krizi'nin oluşmasına neden olan olay, önceki yazılarımda izah ettiğim üzere, 2001 yılında ABD hükümetinin faiz oranlarını %1 seviyelerine indirmesidir. Bunun yanında ABD hükümeti krizin etkilerini artıran, yatırımcıları çok fazla risk almaya teşvik eden birçok yanlış politika izlemiştir. Bu noktadan sonra ise piyasa aktörleri, tutkuları ile baş başa bırakılmışlardır. Sonuç ortada; milyonlarca mağdur, zor durumda olan veya batan şirketler, bunun yanında batmaktan devlet eliyle kurtulan şirketler ve en önemlisi karların özelleştirildiği, zararların ise kamulaştırıldığı bir ortam!

ABD hükümetinin krizin oluşum ve gelişmesi aşamalarında piyasayı manipüle ettiği şüphe götürmez bir gerçektir. Fakat kendi tutkularıyla baş başa bırakılmış bireylerin de olayı nerelere götürebileceği de bir kez daha kanıtlanmıştır. Bunun yanında "batamayacak kadar büyük" (too big to fail) anlayışı çerçevesinde ortaya çıkan şirket kurtarmaları ile kamuoyu vicdanında büyük yaralar açılmış ve serbest piyasa karşıtlarının eline büyük kozlar verilmiştir. Zahmetsiz ve yüksek karlara imkan veren bir ortamda kişileri zapt etmek, daha doğrusu yüksek risk almaktan alıkoymak son derece zordur. Bu gibi durumlarda finansal sistem yatırımcıların gözünü boyamak için elinden ne geliyorsa fazlasıyla yapmaktadır ve sonuç olarak finansal sistem amacını aşmaktadır! Finansal sistemi "Kazino" olarak kabul eden bir ortamın sonuçlarını yaşamaktayız. Kurtarıcı olarak ise görünürde sadece "devlet" kalmıştır.

Finansal sistemin (küreselleşmesi ve insanların hayat standartlarını etkileyebilme gücü nedeniyle) tamamen serbestleşmesi (kişilerin vicdanına bırakılması) son derece sakıncalı hale gelmiştir. İnsan hataya meyilli bir varlıktır ve günümüz ekonomisinde birinin hatası sonucu birçok kişinin hayatı etkilenebilmektedir. Bu anlamda finansal sistemde bir takım düzenlemelerin hayata geçirilmesi şarttır ve bu düzenlemeleri dayatacak yegane kurum "devlet" ve devletler üstü düzenleyici kurumlardır. Nitekim çeşitli gelişmiş ülkelerin devlet başkanı düzeyinde birçok kişi tarafından bu hususa dikkat çekilmiştir.

Yaşamakta olduğumuz finansal krizde "devletin" payı olduğunu kabul etmekle beraber, yine de ekonomik hayatta devlet tarafından bir takım düzenlemelerin yapılması gerektiğine inanıyorum. Bu düzenlemeler ise daha çok, kişileri mantıklı hareket etmeye yöneltecek, aldıkları riskleri ve bu risklerin sonuçları konusunda uyaracak, piyasa jargonu ile söyleyecek olursak "balon" oluşmasına engel olacak şekilde olmalıdır. Bütün bunlara rağmen risk almak isteyen kesim olabilecektir ve tekrar kriz oluşması halinde devlet kesinlikle piyasaya müdahale etmeyecek, batan batacak, kalan sağlar bizim olacaktır.

iletisim@PolitikaDergisi.com [2]

Yorumlar

- [Ekonomi - Finans](#) [3]

Kaynak URL (03/05/2024 - 23:52 tarihinde yazdırıldı):

<http://politikadergisi.com/makale/devlet-ve-kriz>

Bağlantılar:

[1] <http://politikadergisi.com/pd-uye/mehmet-burak-kahyaoglu>

[2] <mailto:MBurak.Kahyaoglu@PolitikaDergisi.com>

[3] <http://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/ekonomi-finans>